

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben háshoz hordva:	
Egész évre	20 kor
Negyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáca-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadását vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A nemzetiségi bankok.*

Az ugynevezett nemzetiségi bankok politikai befolyását részünkről sokkal csekélyebbnek tartjuk, mint amilyenek azt »Veridicus« hirdeti. Példa erre éppen a belényesi választókerület, amelyben a legutóbbi választások előtt nem is volt nemzetiségi bank. A belényesi takarékpénztár és népbank dominálják e kerületet ma is, és mégis nemzetiségi párti képviselője van. Sok más ilyen kerületet hozhatnánk fel annak bizonyítására, hogy ma nem csak a nemzetiségi bankoknak, hanem a többi bankoknak is csekély a politikai befolyása.

Ennek oka pedig az, hogy alig van bank az országban, amely tisztán a betevők pénzét kezelné. A bankok a nagy pénzforgalom folytán nincsenek abban a helyzetben, hogy a kölcsönvevők igényeit a betétekből kielégíthetnék. Ha a betevőknek adnának 4 vagy 5 százalékos nyereséget, könnyebb lenne a verseny. Egyik bank adhatna 6 vagy 7 százalékos kölcsönököt s így sikeresen versenyezhetne azzal, amelyik 8 vagy 9 százalékos kölcsönököt ad. Ebben az esetben és csakis ebben lehetne a 8 százalékra vagy még nagyobbra dolgozó nemzetiségi bankokkal versenyre kelni.

Csak hogy, mivel csaknem minden hazai bank utalva van arra, hogy akár az Osztrák-Magyar banktól, akár más belföldi vagy kül-

*) E cikket, mely nemzetiségi bankok ügyére a mérsékelték szempontjából vet világot, jónak láttuk a közönség tájékoztatására itt adni, ismertéskézből. Szerk.

földi nagyobb bankoktól vegyenek fel kölcsönököt, ezek pedig nem adnak valami olcsó pénzt, s ha a bankközösségnek vége lesz, ez a percent még nagyobb leendő, nyilvánvaló, hogy a hazai bankok versenyképeége manapság majdnem egyenlő a semmi. Ha sikerülne a hazai bankoknak s nevezetesen a magyar ajkú polgárok kezében levő bankoknak olcsóbb pénzt kapni, mint a nemzetiségi bankjainak, lehetne szó e bankok hatásának ellensúlyozásáról a politikában. De míg úgy a magyar, mint a nemzetiségi bankok egyenlő magas percentekkel kénytelenek a visszleszámitolásokat csinálni, addig lehetetlen a helyzet változásáról beszélni.

Az tény, hogy a nemzetiségi tuzások képviselői többnyire e bankok igazgatóiból, elnökeiből stb. kerülnek ki, de nem azért, mintha a bankok tették volna őket tuzókká, hanem azért, mert izolált politikai álláspontok védelmére és tuzásokra csakis gazdagabb emberek vállalkozhatnak, akiknek minden irányban megvan a függetlenségük. Az, hogy a nemzetiségi bankokat tulis nationalista gazdag emberek alkották meg nagy részben, nem örvendetes körülmény sőt éppen az ő pártállásuk jó részben okává lett ma már annak, hogy bankjaik bizony sehogysem tudnak úgy prosperálni, mint különben. Aki a helyzetet úgy ismeri, mint mi, az jól fogja tudni, hogy éppen a nemzetiségi »Tribuna« volt az, mely kiméletlenül támadta a bankokat, vádat emelve, hogy tulnagy percentjeikkel, kezelési költségeik magasságával és végrehajtásával a népet

elidegenítik az intelligenciától és a nemzeti-párttól, ami sok részben igazolt is vala.

Nekünk ugynevezett mérsékelt nemzetiségi elemeknek, akik a maga idejében akcióbba lépni készülünk nem kerüli ki figyelmünket semmi, mert nem szabad, hogy kikerülje. Ennek fogva mi is szigorú kritikát gyakorolunk a hitelintézetek operációjával szemben, aminek hatása természetesen nem marad el. Ennek lehet köszönni, hogy pl. a román bankok aránytalanul nagyobb szeretettel járulnak hozzá ma már a román közművelődési célok előmozdításához, mint azt azelőtt tették, úgy hogy ma a nemzetiségi bankok legnagyobb része sokkal kevesebb osztalékot fizet a részvényeseknek, mint a magyar bankok, ami nagyon tanulságos.

Nincs róla tudomásunk, pedig eleget jártunk utána, hogy nemzetiségi, főképp román bankok a kölcsönököt politikai okokból felmondották volna, pedig ezt pl. Ugronnal szemben annak idején ugyancsak megtehette volna az »Albina«. Hogy magyar kézre részvény nem juthat, arra nézve jogszabály nem létezhetik és nincs is. Tényleg sok magyar ember kezében vannak ilyen részvények, de maguknak az alapítóknak az a céljuk, hogy a román pénz és föld, román kézen maradjon s ezt minden paragrafus nélkül meg lehet csinálni. — Ez nem volna még nagy baj, csak akkor, ha a bankok részvényei csakis nemzetiségi párti románok kezébe játszatnának. Ez pedig éppen ellenkezőleg van. Ma a román bankok részvényeseinek legnagyobb része román ugyan, de korántsem nemzetiségi párti, hanem vagy passzivista,

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Tavaszi gondolatok.

I.

Hiába gombolkozik be a természet s sző magára repedés nélküli méteres takarót, — csak kibontogatja tavasz közeledtén a napnak sugára; s felszaggatja, tépi a folyó kebléről a márvány keménységű jeget.

II.

Olyan a Körös, mint a moslék, nincs egy csepp tiszta se benne; mióta kebléről a jég felszakadt, örületében nem tudja mit tegyen.

Csak hogy egyszer ő is szabad, azt sem nézi min halad, keblére szedi minden gyermekét: a völgy fiát, a patakot, s a csatornák szennyes vizét. És rohan velük felbőszülve, — megyen, vágta, mint a tatár, s legázol a mit talál. Ilyen vagy te tavaszi verőfény, — nemcsak az embereket csalog meg, meggabalyítod az egész nagy természetet. A Körös is téled ittasult meg.

III.

Elmúlt már a földnek fagyja, — felébredt a bogár s kimász; kis ibolya szirmát bontja, mert szerelmese, a napsugár, első csókjával meglopta. És én ezen gyönyörködöm, Katóbogárral kezemen,

Istenem! be szép a tavasz! ni a rügy is immár fakaszt.

IV.

Üdvözölnék téged kikelet, ha kora sejtésed nem rabolta volna el imádott egyetlenem. De így csak panasz a mire nyílnak ajkaim; s virágáidra hullott könnyeim lesznek majd emlékeim.

V.

Mikor még én ifju voltam, este, reggel imádkoztam. Mindig az volt a fohászmom vége: Istenem! bárcsak a szívem kiégnél! Oly vad, bohó szerelmes voltam én.

De hogy éltem delezésre nyult, fogyott a láng, majd hogy kialudt. És most megint azon fohászkodom, hogy az Isten szívémbé tűz-űszköt dobjon, — hadd gyujtáná fel lelkemet újra, hogy szemem mindent, mint egykoron, rózsaszínben látna.

Am a kérésem nem hallgattatott meg: Nem lettem ifju, nem lettem gyermek; — olyan a keble, mint egy alvófélben levő vulkán: fel fellobban most is még, morajlik, dübörög. De nem ég az már, csak füstölög.

— Hanem azért, ha a tavasz megérkezik, — a szerelem nálam ismét s mindig jelentkezik: Téged szeretlek én ünnepeit természet! Te vagy az örök, állandó szeretet.

Kiss Endre.

A bányarém.

Pipafüst és illatos feketekávé mellett titokzatos dolgokról beszélgettünk. Spiritizmusról, meg mi egymás természetfölötti véges emberi elmének föl nem fogható rejtelmességekről. Hát persze, hogy mindegyikünk tudott valami érdekes históriát, amelyben a tulvilági hatalmának nagy szerep jutott. A nyugalmazott bányamérnökötől tudvalevő volt, hogy nem hisz se istent, se embert, így hát nagy érdeklődéssel figyeltünk, mikor szót kért.

— Igen, kezdte, nekem is volt ilyen esetem s bár egy pillanatig se hittem, hogy titokzatos erők játszottak közre, mégis megszóktam, ahelyett, hogy a rejtély nyitját kutattam volna. Talán azért, mert olyan tragikus volt a lefolyása. Harminc esztendeje már, hogy megesezt, de oly elevenen látom magam előtt most is, mintha csak az imént történt volna. Fialatalambicózus mérnök voltam s a legnagyobgyönyörűségem technikai problémák kutatásában tellett. Mint bányamérnöknek jó nevem volt szakkörökben, meg se lepott hát, mikor egy szép napon egy romániai részvénytársaság fényes föltételek mellett a tulajdonában levő szénbánya üzemének vezetését följajánlotta. Elfogadtam s egy ügyes emberemet, Gaston Peyronx t is magammal vittem.

Elhagyott szomorú vidék volt biz az, valahol az isten háta megett. Szomorú, kopár hegyoldalon egy sereg szürke, nyomoruságról beszéző kunyhó. Valamivel beljebb a lakás alján, a bánya bejáratával szemben egy nagyobb,

vagy indifferens, vagy mérsékelt nemzetiségi, mivel a román intelligenciának ez a négy pártja van: nationalisták, mérsékelték, passzivisták és indifferensek. Ujabb időben a konfessionizmus is erősen lábrakapott s vannak gör. kat. bankok és gör. kath. bankok, de ezt nem szokás komolyan venni.

Elismerjük mi, hogy a mérsékelték kezében nagy fegyver volna ma, ha a nép előtt ki lehetne mutatni, hogy a nacionalista pénzemberek nem a nép érdekeire vannak első sorban tekintettel, hanem bankjaikat a nép megkoppasztására használják fel. Csakhogy hol van olyan bank, amely ne éppen oly drágán adná a pénzt, mint a román bankok? A román nép egyformán retteg ma már minden banktól s mivel a kölcsönöket nem a politikai pártállás szerint szabják meg, hanem a hitelképesség aránya szerint, a román nép a maga politikai pártállását sokkal kevésbé befolyásolhatja a bankok által, mint azt eddig tette.

Bármily hálásnak mutatkoznék is tehát e téren a küzdelem első tekintetre a nacionalizmus ellen, époly eredménytelen is leend mindaddig, míg a pénzügyi helyzet javulása és a pénz olcsóbb kamatlábraszállása a bankok versenyképességét emelni nem fogja.

A magyar közönség meg lehet nyugodva az iránt, hogy a román pénzintézetek legnagyobb része s névleg maga az »Albina«, mely a legnagyobb, tulnyomólag a mérsékelt elemek kezében van, melyek nagyon is tudják, mit lehet eltérni és mit nem szabad.

S éppen, mert ez így van, azt kell állítanunk, hogyha ma az összes román pénzintézetek megszűnének, ez kétségkívül végzetes csapás volna a románságra, de nem kis veszteség és baj lenne a magyarságra is.

— Miért?

Azért, mert a román pénzintézetek helyébe mindenütt olyan bankok lépnének, melyeknek áldásos »működését« a magyarság nagyon jól ismeri. Az a rémséges pusztítás, melyet a felléptető sugbankok és uzsorások a sáloghásokkal egyetemben Máramarosban, Ugocsában és Szatmárban végbevittek, arra kellett hgy vezesse

világos sárgára meszelt épület. Az igazgatóság háza. Valóságos palota a sok szomorú viskó között. Ott volt az én lakásom is.

Langyos őszi estén érkeztem meg az emberemmel, aki ugyancsak dörmögött a kietlen környék láttára. Másnap jelentkezett nálam a bányafelügyelő. Elaszott arcu, öreg ember. Lementünk együtt a bányába. Látni akartam minél előbb az új birodalmamat. Az öreg felügyelő kalauzolt. Már vagy egy órája voltunk odalenn, mikor a bánya egy elhagyott, szemlátomást műveletlen részéhez értünk. Szélesen vágott ut vezetett oda. A vezetőnk keresztet vetett s szótlanul tovább ment. Meglepett a dolog. Visszahívtam.

— Hát ide nem nézünk be, öreg?

— Nem domnule, ott még a madár se jár.

Izgatott a dolog.

— S ugyan miért? — kérdeztem.

— Hát azért, mert ott a bányarém. Emberemlékezet óta nem jár arra istenhívő ember, sok esztendő óta nem nyúl hozzá senki s aki megpróbálta, mind ott pusztult el. Védi a bányarém, nem tűri meg, hogy onnan szentet hozzunk.

— Mosolyogva szóltam.

— Már pedig én látni akarom azt a szörnyet.

Az öreg bányafelügyelőt se szép szó, se fenyegetés nem tudta rávenni, hogy velünk jöjjön, magunk indultunk hát neki a veszedelemnek. Két magas fal között haladtunk. Csakugyan rég nem járhatott arra ember. Pe-

azon románokat, akiknek még volt valamijük, hogy szövetkezzenek és mentsek meg, ami még megmenthető. Innen van, hogy bizonyos időkben mintegy varázsütésre megindul a harc a »vallási és nemzetiségi« alapon operáló bankok ellen, mint amelyek »gátat vetnek a szabad üzleti forgalomnak«.

Vegyük figyelembe azt, hogy a kormányoknak minden pillanatban ezer utjuk és módjuk volt és van arra, hogy a vidéki s különösen a szigorú ellenőrzés mellett dolgozó nemzetiségi bankokat ellenőrizze s odahasson, hogy azok alkotmány és államellenes célokat ne szolgálhassanak. Ezt az ellenőrzést kormányaink eddig szigorúan teljesítették is és teljesíteni is fogják.

Tudomásunk van egyébiránt arról is, hogy sokszor éppen az említett gyanús hitelüzetek csökkenése és szivtelen kiméletlensége lett okává annak, hogy tősgyökeres magyar erdélyi családokat a román bankok mentettek meg a magyarságnak.

Más esetekben s ezek fájdalom éppen Erdélyben gyakoriak, a magyar földbirtokosok eladósodásuk folytán a nagy birtoktestek egymásután kerülnek, azaz kerülnek idegen kézre, ha a román bankok meg nem vétették volna azokkal, akik azt addig bérben vagy felesen művelték.

Hogy a magyar birtokososztály mindinkább talajt veszít, azt egyedül szervezetlenségének köszönheti. A keresztény magyar gazdaosztálynak előbb-utóbb szervezkednie kell a végből, hogy birtoka, ha már gazdát cserél, csak keresztény-magyar kézbe kerüljön. Igaz, hogy ezt ma a magyarság sajtójában hangoztatni is bűn, de hát éppen ez köszteteti a román intelligenciát arra, hogyha már a magyar birtok nem kerül magyar kézbe, kerüljön inkább román kézbe, semhogy az »új földesurak« még egy botos ispánt se alkalmazzanak az új birtokban keresztények közül.

A magyar keresztény gazdaosztály szervezetlenségének lehet köszönni, hogy amint átjövünk a Tiszán, ahol egy ház, egy birtoktest, egy erdő eladó vagy bérbeadó, az semmikép-

dig gyönyörű gazdag anyag. Pár száz lépésnyi utat tettünk meg a tompa világítású márványfolyosón, mely egyszerre valóságos kerek teremmé szélesedett. Akárhogy kutattam is, semmiféle feltűnő dolgot nem tudtam észrevenni. Peyronx hirtelen megfogta a karomat s meglepetten fölkiáltott:

— Nézze csak, mérnök ur. Milyen furcsa.

A terem velünk szemben levő falára mutatott. Odasiettünk s amit láttunk csakugyan furcsa dolog volt. A márványfalból néhány centiméternyire egy tömb emelkedett ki, mely egy hatalmas emberi alak elmosódó körvonalaival mutatott. Az egész márványbavészt domborműnek látszott. A jobb kezében buzogányt tartott, melynek korongalaku, rovátkás feje tisztán kiállt a tömbből. Mintegy tiltólag, ütésre emelve tartotta maga elé. Nem emberkéz munkája volt, a természet titokzatos alkotása. A meglepetéstől némán, megdöbbenve álltunk a különös forma előtt. Egyszerre csak megszólalt Peyronx. Nevetve mondta: — Furcsa, az már igaz. De hogy ettől félni kellessék! Ezek az állatok ettől az alaktól nem mernek erre dolgozni, holott a legértékesebb anyag éppen itt van. Pedig ha valaki levágná a csákányát s eltüntetné, a buta babonájuk is megszűnnék. Vagy agyonvernék érte az embert.

Nem tetszett valami a hangjában. Lehet, hogy a nagy csönd tette, vagy talán az elhagyatottság, mely oly nyomasztóan nehezedett az egész környezetre, de olyan különös csendesége volt. Szinte megborítottam tőle.

pen nem juthat keresztények kezébe s így végleg idegenné válik a nemzet ezeréves keresztény hagyományaira nézve!

Bármennyire perhorreszkálja hát a nemzet a nacionalizmus tulzásait, nem veheti rossz néven a románságnak, ha az védekezik a románság, hanem a Galiciából özönlő földuzzatok ellen, mert azok úgy a földbérlet parasztoikat, valamint a munkásaikat a legtöbb esetben a kifacsart citrom sorsára juttatják. Szomorú, hogy ez így van, de így van.

A román bankok compassza eléggé tisztán feltűnteti, hogy ezek a pénzintézetek éppúgy érzik a hazai nemzetgazdasági helyzet súlyos voltát, mint a többi hazai bankok, de egyúttal azt is mutatják, hogy a románok teljesen benne vannak a magyarok érdekközösségében s eszerint nemzetieskedő politikai tulzások csak ephemer értékű szavaltatok, dikciók és veszedések értékével bírnak. Bármint szeretnek tulzóink a nemzetgazdaság terén a románságot a magyar érdekszférából kikapcsolni, ez napról napra lehetetlenebbé válik. Aki nem hisz nekem, vessen egybe a két »compasszt«!

Különben »Veridicus« meg lehet nyugodva. A románság mérsékelt elemei tudni fogják kötelességüket és a maga idejében meg is lesz az a nemzetiségi béke, nem politikai szerződés alakjában, hanem a nemzetgazdasági érdekközösség mindent elhallgattató parancsszavára.

Mert Veridicusnak igaza van, hogy a jelenlegi nemzetiségi klubb embereivel nem lehet béke az ő lehetetlen álláspontjuk miatt, de igenis meg lesz a kellő béke a románság igazi vesetői, a román nép és a magyarság között.

Csakhogy ez még nagyon sok munkába fog kerülni, minthogy az emberek a nemzetgazdaságtól csak akkor szeretnek tanulni, ha már koldusbotra jutottak, a történelmi igazságot meg csak akkor becsülik meg, mikor a késő bűnbánat emésztő férgé mardossa egykor büszke keblük földült bensejét.

A román bankok tömegesebb létesítése arra az időre esik, mikor Tisza Kálmán rövidlátó politikája a nemzetiségi fiatalágot a hiva-

— Menjünk, szóltam. Majd csak elrendezük valahogy a dolgot.

Elindultunk visszafelé s magam se tudom, hogy, hogy nem, de valahogyan gyorsabban mentünk, mint odamenet. Kinn az ut torkolatánál az öreg bányafelügyelő tágra meredt tekintettel fogadott. Nyilván nem fért a fejébe, hogy elevenen kerültünk vissza.

Aznap este korán fekdtem le, másnap jókor akartam fölkelni. Nehéz álomom volt. A szénemberrel viaskodtam. Rettenetesenek suhintott felém a buzogányával, az én csákányütéseim meg mind lepattantak róla. Hajnalodott, mikor fölbredtem. Peyronxnak, aki a szomszéd szobában aludt, hült helye volt. Az ágyáról láttam, hogy le se fekdtt.

Kerestem, kutattam, kérdezősködtem utána. Senki se látta. Hirtelen iszonyu sejtelem fogott el. Szinte futva siettem a bányába, egyenesen az elhagyott utnak. A terem torkolatánál a rémületől szinte megkövültem álltam meg. A szénember lábánál egy alak fekdtt. Peyronx. Halott volt. A homloka betörve Rajta valami kerek tárgy nyoma. Önkénytelenül fölpillantottam. A szénember buzogányának korongformájú feje éppen a sebre illett volna. Peyronxtól jobbra csákány fekdtt, balra kézi lámpás. Még égett s sápadt lángja rémes fényvel világította meg a jelenetet.

Magam se tudom, hogy kerültem föl ismét a friss levegőre. Másnap eltemettük szegény fiut s még az este u. ban voltam hazafelé.

Maláns Zeigmond.

talokból rendszeresen kiszorította. Ezek egy nagy része Romániába menekült, a honnan Coriolanus haragjával tüzelt mostohává lett hazája ellen. A másik rész itthon maradt s az új bankoknál lelt alkalmazást, mert hát megélni muszáj. Így bosszulta meg magát az akkori rövidlátás. Ma már a nemzeti élet lendületének korában nem szabad megijednünk oly veszedelmektől, melyek csak akkor volnának igazi bajok, ha a nemzetgazdasági érdekek parancsa nem vinné az összes hazai elemeket egyetlen táborba.

Gedeon.

Előkészületek a közgyűlésre.

A holnapi városi közgyűlés, valószínűleg még sem lesz oly egyhangú, mint tervezték.

A városi kör törvényhatósági tagjai tegnap tartott értekezletén élénk vita fejlődött ki a közgyűlésre kitűzött egyik s másik ügy körül.

Igy a dr. Grámm Károly árvaszéki ülnök, hely. árvaszéki elnök nyugdíjazásával kapcsolatban Nagyvárad város tanácsában felmerült azon tervvel is foglalkoztak, hogy a város *árvaszékénél rendes elnöki* állást rendszeresítsenek s töltsék be egyúttal az ülnöki állást is. A polgármester ugyanis nagy mérvű elfoglaltsága miatt, csak nagy nehézséggel képes ellátni az árvaszéki elnöki teendőket.

A városi kör értekezletén állást foglaltak a tanács ezen terve ellen, mert a tisztviselők létszámának apasztását, nem szaporítását látják szükségesnek.

Felmerült az az eszme, hogy inkább egy *alpolgármesteri* állást kellene szervezni, s azt betöltő tisztviselő vezetné a város adminisztratív ügyeit, mert a polgármester teljes ideje igénybe van véve a tárgyalásokkal és a reprezentálással.

Dr. Várady Zsigmond ellene van a személyzet szaporításának s az alpolgármesteri állás szervezését is csak úgy fogadná el, ha erre az állásra *szidó lenne beválasztva*, mivel Rimler Károly polgármester nagyon derék, becsületes ember, de a város ügyének vezetésehez *ületi szellemet* kíván.

A kérdésben nem határoztak, mivel még csak májusban kerül sor úgy az árvaszéknél megüresedett, mint a többi helyek betöltésére.

Az Apolló ujjáépítése és Rimanóczy Kálmánnak erre vonatkozó ajánlata sem találkozott helyesléssel az értekezleten. Egyáltalában nem tartják szerencsésnek, hogy a város kölcsönútján építkezési politikát kövessen, mikor a város előtt olyan fontos kérdések megoldása áll, mint a csatornázás, általános kövezés stb. Vagy vegyék le az egész dolgot a napirendről, vagy gondoskodják a tanács az Apolló telkének eladásáról. Az ügy úgy sem sürgős, gondolkodzanak még felette.

Giraud Arpád fegyelmi ügyében az értekezlet azon álláspontot foglalta el, hogy a közgyűlésen az alkaptányi állás betöltése mellett szavazzanak.

Lehetetlen szó nélkül hagyni az értekezleten az árvaszéki elnöki állás még különben csak tervbe vett szervezése körül elhangzottakat.

Dr. Várady Zsigmond és a vele egy táborban levők minden kérdésnél szeméremi a vele ellenkező nézeten levőknek a felekezeti szempontok előtérbe tolasát; de alig van kérdés, amelynek ő nem esik ebbe a hibába.

Most is így van. Még csak felvetett eszme

az alpolgármesteri állás szervezése s már is azt hangoztatja, hogy csak úgy szavazná azt meg, ha szidóval töltik be, mert üzletiszellem kell a város vezetésébe.

Mások és pedig sokan úgy vannak meggyőződve, hogy a város vezetésében igazságszeretet, tapintat, becsületesség, okosság és munkásság kell, nem üzletiszellem, mert a város adminisztrációja nem — üzlet.

A városok példája nem azt mutatja, hogy a vezetéshez okvetlen szidónak kell lenni. Hogy ha talán lehet valami kifogás Nagyvárad város ügyeinek vitele körül, ez sem a vezetőkön mulik, hanem azon, hogy a törvényhatóságban, tisztelet a kivételnek, mindjobban tápot nyer a magánérdek az ügyek bírálásánál.

Dr. Várady Zsigmond kijelentésével éles és meg nem érdemelt kritikát mondott a közgyűlés élén álló keresztény férfiak felett.

Hát ha ezt megfordítják s példákra hivatkoznak, hogy nem éppen képesít valakit nagyfontosságú dolgok vezetésére még az, ha az illető szidó.

Az a nagyon kifejlődött üzleti szellem nemcsak egy város adminisztrációjában, de néha még nagy vállalatokban sem mindég üt be, — sőt sokszor nagyon is kiüt.

Például a Lászlómalom vezetésében nagyon is érvényesült az az üzleti szellem, amelyet V. Zs. oly nagyon feldicsér. Tudnunkkal pedig Schlésinger és társai nem tartoztak egyetlen keresztény felekezethez sem.

Apponyi Albert a helyzetről. Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter a Zeitz budapesti levelezőjével beszélgetést folytatott s ennek során a miniszter a következők kijelentésére hatalmazta fel az újságírókat.

— **Ma Magyarországon miniszter válságról beszélni téves kombináció.** Arra a kérdésre, hogy vajjon a válságnak okvetlen be kell-e következni, csak tagadólag lehet válaszolni, minthogy a koalícióban lévő pártok mindnyájan találkoznak a kartellbank eszméjénél. Ha a kartellbank megvalósításának terve nem nyerne kedvező elintézészt az esetben együtt maradhat-e a koalíció vagy megszűnjék és új párt alakíthatnák, ebben a kérdésben szeretnék állást foglalni. Azok a tényezők melyek jelenleg együtt vannak a koalícióban kivánatos az ország érdekéből, hogy tovább is együtt működjenek. A jelenlegi kormánynak még nincs teljesen megvalósítva programja, mert hátra van a legfontosabb, a választói jog szükséges tehát, hogy tovább is együtt maradjanak azok akik együtt tartottak. Hogy pedig a koalíciós pártok további együttes működését mily módon lehetne keresztül vinni erre szintén van megfelelő mód.

A politikai helyzet. Politikai körökben nagy kíváncsisággal várják a bankügyből keletkezett válság fejleményeit. Egy alkotmánypárti képviselő a következőket mondta a válság valószínű lefolyásáról:

»A kormányválság lefolyása normális lesz. A kabinet, mihelyt nyilvánvaló lesz, hogy Ausztria a kartellbankot visszautasítja — lemond, de a király a lemondást nem fogja elfogadni. Erre Wekerle és Kossuth munkához fognak látni egy kompakt többség megalakítása céljából. Kossuth meg van győződve, hogy a döntő pillanatban a függetlenségi párt zöme ő mellé áll és ez nagyon valószínű is, úgy hogy a koalíció továbbra is fenn lesz tartható és a közös bank szabadságát bizonyos nemzeti vívmányokkal megfogják hosszabbítani. Egyidejűleg rendezni fogják a katonai kérdéseket is, melyeknek megoldását most készítik elő a közös hadügyminiszteriumban. Ez a válság legvalószínűbb lefolyása. Arról szó sincs, hogy a kormányt a függetlenségi pártnak adják — se önálló bankkal, se a nélkül. A király most erre semmiképp sem hajlandó. Ezt nekünk már az illetékes tényezők értésünkre adták. Azt csak a legvégső esetben fogják megkísérelni, hogy új választásokkal úgy 67-es többséget csináljanak. Viszont azonban na-

gyon valószínű, hogy a Wekerle-Andrássy-Kossuth-kormány már rövidesen választást fog csinálni, hogy az eddiginél kompaktabb többséget szerezzen magának és hogy a Justh-Holló-csoportot gyengítse.

A néppárt győzelme a bazini kerületben. A bazini kerületben a tegnapielőtti lezajlott választás oly nagy mérkőzésre szolgáltatta a néppárt és nemzetiségi választókat, hogy csaknem minden választót lezavaztattak. A választás eredménye a néppárt fényes győzelmével végződött. A szavazás este fél 8 órakor ért véget.

Ochaba Ágost 969

Ivánka Milán 636

szavazatot nyert. Dr. Ochaba Ágoston tehát 333 szótöbbséggel megválasztott. A bazini kerülettel a néppárt ismét egy új kerületet hódított el, ami annak a jele, hogy a folyton erősülő párt életképes s hogy van jövője.

A kulturegyletek fuziójáról.

Szót kérek ebben az ügyben magamnak, mert a »Kulturegyletek fuziója« című cikk ismertetésébe véletlenül az került, mintha én nem megfontoltan tettem volna meg észrevételemet a Népevelési egylet részéről, legalább erre mutat ez a kijelentés:

»Dus László: Amikor ezt a szót kifogásolta, talán rosszul fejtette ki magát, de ő a tapasztalat embere és számítani kell a nemzetiségiek érzékenységére is.«

Nohát én ezt nem mondtam s abból, amit mondtam, ezt így kialakítani nem lehetett volna.

Én ugyanis a kulturegyletek fuziójára nézve a »Biharmegyei Magyar Közművelődési Egylet« vezetősége által összehitt értekezleten azzal jelentkeztem szólásra, hogy álláspontomat ebben az ügyben már akkor jeleztem, mikor a Népevelési választmányi ülésén ugyanebben az irányban felszóltam.

A Biharmegyei Népevelési Egylet általános, mint minden népevelési egyletnek a magyar állam területén általánosnak kell lennie és mivel a magyar állam magyar, a népevelési egyletnek is magyaroknak kell lenniük.

Örömmel üdvözöltem a Biharmegyei Magyar Közművelődési egyesületet, mely hivatva van a közművelődési különböző irányban fejlődő ágait egy tömör testben egyesíteni.

Van azonban egy szó a Biharmegyei Magyar Közművelődési egylet címében, ami a Biharmegyei Népevelési egylettel való egyesülést mintegy kizárja és ez a »magyar« megjelölés, mert, amint hozzá tettem, a *mások érzékenységét* érinteni nem szabad.

És ezt a kijelentésemet most is állom, de azt, hogy rosszul fejtetem volna ki magamat, a magamnak el nem fogadom.

A Biharmegyei Népevelési egylet magába öleli a Biharvármegye területén élő német, tót, román nemzetiségű embereket, akik talán nem foglalkoznak úgy a nemzeti alakulatokkal, mint a Biharmegyei Magyar Közművelődési egyesület, akikkel ott békésen megférünk együtt és dolgozunk a haza javára.

Az a támadás, ami szavamért engem ért, amint utóbb kifejtetem magamat, a fiatal hév erejéből fakadt, amit mindnyájunknak megbecsülni kell, mert arra vall, hogy már kellően erősek vagyunk.

De engem, a tapasztalatokban megvénült embert, el nem térít megállapodott meggyőződésemtől.

A Biharmegyei Magyar Közművelődési Egylet hathatósan működhetik az alapszabályai-ban lefektetett irányban épen úgy, mint a Biharmegyei Népevelési Egylet, egymás mellett haladhatnak, törekvésük egy cél felé irányul, a *közművelődés* telé, anélkül azonban, hogy egyesülniök kellene.

Engem a Biharmegyei Népevelési Egylet választmányja eme nézeteim elhangzása után

küldött ki egyik képviselőjéről, tehát nem követelte tőlem azt, hogy én meggyőződésemtől álljak el, de azt sem, hogy némán fogadjam el az egyesülés eszméjét.

Tévednek azok, kik azt hiszik, hogy én az egyesülés ellen fogok küzdeni a Bihar megyei Népművelési Egylet közgyűlésén, én az én véleményemet megmondottam, ezt a helybeli sajtó nyilvánosságra hozta és ezzel engem nyilatkozatra kényszerített. A Bihar megyei Népművelési Egylet közgyűlése van hivatva az egyesülés felett határozni.

Dus László.

Városi közügyek.

A közgyűlés tárgysorozata.

Holnap, csütörtök délután 3 órakor tartja ápril havi közgyűlését Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága.

Az alábbi tárgysorozatból azt látjuk, hogy aligha válik ténnyé a városi tanács azon szándéka, miszerint egy délután letárgyalják az összes ügyeket. A tárgysorozatban nem egy nagyobb fontosságú kérdés van, amelyen nem is szabad csak úgy könnyen átsiklani.

Ilyen az Apolló-épület újjáépítése is, amely nagyon közeli érdeklő a város vagyoni viszonyait.

A nyári-szinkör mellé tervezett vendéglő építése tekintetében is nagyon eltérők a vélemények.

A tárgysorozat különben a következő:

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1909. évi áprilisi hó 8-ik esetleg következő napján mindenkor d. u. 3 órakor a város-ház tanácstermében tartandó ülésen a következő ügyek fognak tárgyalatni.

1. A polgármester jelentése az előző havi közigazgatás állapotáról.

2. A keresk. ügyi m. kir. miniszter leirata a Baja-Bátaszéki államvasúti vonal forgalomba helyezése tárgyában intézett feliratra.

3. Pozsony szab. kir. város közönségének a m. kir. kormányhoz intézett felirata a pornográfiai irodalmi termékek árusításának tiltása s a magyart gyalázó külföldi lapoktól a postai szállítás megvonása tárgyában.

4. Somogy vármegye th. bizottsága az országos vásár napjainak vasárnapról való áthelyezése tárgyában a kereskedelemügyi miniszterhez intézett leirata.

5. A tanács az élelmezési lakásügyi bizottság megalakítása s hatásköre megállapítására vonatkozó javaslata.

6. A tanács előterjesztése Várad-velencén építendő új hidhoz vezető összekötő ut szakaszának a törvényhatósági közúti hálózatba leendő felvétele tárgyában.

7. A tanács előterjesztése a város tulajdonát képező Apolló-épület felépítése tárgyában.

8. A tanács előterjesztése a nyári szinkör mellé tervezett cukrászda építése ügyében.

9. A tanács a Rimanóczy Kálmán féle alapítványokra vonatkozó alapító-okleveleket elfogadása végett beterjeszti.

10. A tanács előterjesztése a Fekete Sas előtti kiülőhely engedélyezése tárgyában.

11. A tanács előterjesztése az Emke kávéház előtti kiülőhely szélesítésének engedélyezése tárgyában.

12. A tanács előterjesztése a közműves-, ács- és cserepező munkálatokra beadott ajánlat tárgyában.

13. A tanács előterjesztése Maresch Károly volt bérlő ellen fenálló követelés behajtása tárgyában.

14. Pecerszöllősi lakosok kérvénye közvetvámmentesség végett.

15. A tanács előterjesztése Budapesten f. évi május havában tartandó városi kongresszus tárgyában.

16. A tanács előterjesztése a munkás betegsegélyző és baleset biztosító pónstári járulékok fizetése tárgyában.

17. A tanács Oláh Ferenc és Schenker Mihály között földbérlet átruházására vonatkozó jelentése.

18. A tanács a vízmű kibővítési munkálatainál Melocó testvérekkel megkötött szerződést jóváhagyás végett beterjeszti.

19. A tanács előterjesztése a Körös- és Dudek-utca szabályozási vonalának megállapítása s ennek folytán Oláh Gyula telkéből a köztérhez csatolandó terület kártalanítása iránt, (II. od. izben.)

20. A tanács előterjesztése Oláh Ferenc s Weisz Emil telkéből a köztérhez csatolt terület s viszont a köztérből Oláh Ferenc s Weisz Emil telkéhez csatolt terület kártalanítása iránt. (II. od. izben.)

21. A tanács előterjesztése özv. dr. Berkovits Miklósné halotti negyed kiutalás iránti kérvénye tárgyában. (I. sz. izben.)

22. A tanács előterjesztése özv. Hügel Ödönné halotti negyed kiutalása iránti kérvénye tárgyában.

23. A nyugdíj-bizottság előterjesztése dr. Grám Károly árvaszéki elnök helyettes nyugdíjzartatása tárgyában.

24. A nyugdíj-bizottság előterjesztése özv. dr. Berkovits Miklósné özvegyi ellátmánya megállapítása tárgyában.

25. A nyugdíj-bizottság előterjesztése özv. Hügel Ödönné özvegyi ellátmánya megállapítása tárgyában.

26. A nyugdíj-bizottság előterjesztése Szőlősi Vince volt hivatalos nyugalomban állásának helyesbitése tárgyában.

27. A nyugdíj-bizottság előterjesztése Beczky Lajos volt városi irnok özvegyének utószülött gyermeke neveltetési pótléka megállapítása tárgyában.

28. A tanács előterjesztése Áberle Hermina volt községi iskolai tanítónő részére a mileniumi évre engedélyezett nyugdíj járulék folyósítása iránt.

29—30. Fizetés előlegek iránti kérelmek.

31. Szőke András alkapitány három havi szabadság idő engedélyezése iránti kérelme.

32. Zeke Ferenc irodatiszt három havi szabadság idő engedélyezése iránti kérelme.

33. Dr. Baróthy Ákos t. orvos, Horgos Pálné sz. Kiss Rozália szülész női oklevelét meghirdetés végett beterjeszti.

Erről a törvényhatósági bizottság t. tagjait tisztelettel azzal értesitem, hogy a tárgysorozatba nevezett ügyiratok a közgyűlést megelőző napon bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1909. ápril hó 5-én.

Bordó Ferenc,
főjegyző.

Tűz a Biharpüspöki pályaudvaron.

Elolvadt táviró huzalok.

Óriási füstfelhő gomolygott tegnap este felé a láthatáron a Biharpüspöki állomás felől. A füstfelhő láttára nagy rémület fogta el a nagyváradiakat s mindenki érdeklődött a füst keletkezése után. Hat óra harminc perckor a nagyvárad állomás főnökség távirat értesítést kapott a püspöki-állomás főnöktől, hogy az állomás területén leraktározott, mintegy 20.000 darab talpa meggyuladt. Az állomásfőnök segítséget kért az oltáshoz.

A főnökség azonnal intézkedett és 2 segélymozdony felszerelve a tűzoltáshoz szükséges eszközökkel nyomban teljes sebességgel el is indult a lángtengerben uszó állomás segítségére. Az oltás azonban sehogysem ment. A talpák ugyanis kátránnyal voltak telítve s így a tűz nagyon hamar terjedt rajtuk. A tüzet, mintegy hatalmas fújtató élesztette az erős szél. A 10.000 talpa egy hatalmas égő máglyához hasonlított.

A tűz következtében a hőség oly nagy

volt, hogy embernek megközelíteni majdnem teljes lehetetlenség volt az égő talpákat.

A még meg nem gyuladt talpákból valamennyit a szomszédos kavicsbányába dobálta le az állomás személyzet. Az így megmentett talpa még csak számba se jöhet csekély mennyiségénél fogva, az elpusztult állományhoz képest.

Egy fél óra múlva ismét segítséget kért az állomásfőnökség a nagyvárad főnökségtől. Ekkor érkezett ki a Biharpüspöki csendőrség és látva a helyzet komolyságát, megkísérelte, hogy a kitódult embereket kényszerítve az oltásra, segíteni a helyzeten.

Amikor a tűz a legerősebben égett, akkor érkezett be a Budapestről jövő 507 számú gyorsvonat 15 perc késéssel. Nagy nehézség volt a vonatnak keresztül menni ezen a lángtengeren. Így is, habár a tűz között már rendes sebességgel ment a vonat ablakai az óriási hőségtől megrepedtek.

A tizezer darab talpa a pályatest két oldalán tíz nagyobb csomóba volt, egymástól nem nagy távolságra az indóház közelében lerakva. A vasuti raktár, valamint maga az állomás épülete is veszélyben forog. A talpák oltására gondolni sem lehet.

A telefon drótok a nagy meleg következtében elolvadtak és cseppekben hulltak le, mint tavasszal az eresztől a jégcsap. Az állomásfőnök Márkus Miksa mindent elkövetett, amit ember megtehet, de igyekezete nem ért célra.

A forgalmat, ahogy a budapesti vonat kiment a pályaudvarról, teljesen beszüntették és a vonatok külön menetrenddel fognak közlekedni Váradról. A tüzet még ezideig lokalizálni nem tudták.

A nagy tűzre vonatkozólag a nagyvárad állomás főnökség azzal az indokolással, hogy ők nem felvilágosító iroda minden információt megtagadott. Igaza van a főnökségnek, hivatalos titkot nem szabad elárulni, azonban itt nem erről van szó, csupán arról, hogy illetékes helyről erősítsék meg információinkat, tehát félig-meddig kötelesség is, amire mi a legudvariasabban kértük fel a főnökséget, s amely szíveséget a fenti jellemző módon teljesített.

A főministerről egy asszony.

Vettük a következő érdekes sorokat s adjuk azokat a maguk közvetlenségével és melegségével:

Kedves Szerkesztő Ur!

Csak tegnap jutottam hozzá, hogy az asszonygyűlésen elhangzott vitákat végig olvassam. Jól esett olvasni volt tanárnőnek a polgári leányiskola igazgatójének szavait, a ki a hástartásbeli asszonyt vette pártfogásba; Kurländer dr. úgy látszik csak dologtalan asszonyt ismer, s igaza van, mikor nevelni akar; de keserűen nevettem a többi jogért küzdő asszonyon akik miközben éretten vagy éretlen fővel jogokért küzdenek, elvesztenek sok szép és évszázados jogot s oda adják azt fizetett embereknek, hogy ők az alatt nekik nem való, élethivatásuknak meg nem felelő ábrándokért küzdjenek.

Az asszony szerintem élettárs, fő — tehát, hogy vallásos legyen — ez képesíti, türelme, szerénysége, szeretete, — dolgoz legyen és társa szellemi képességének megfelelő műveltsége legyen, s ha műveltsége több vagy kevesebb, alkalmazkodó legyen. Erre a család nevel, az iskola csak részben.

Tehát az anyák ne gyűlésezzenek, hanem vegyék kezükbe gyermekeik nevelését és neveljenek.

Nevetjük: vallásosra, családszeretővé, lásson otthon gyöngédséget, szép családi életet; lássa, hogy a szegénység nem vétek csak a vagyon szerencse, de nem érdem. Dolgozzék, becsülje meg a munkát, a munkást; ahajhássza már gyermek korában az élvezeteket, mert férfi lesz. Ha ilyen meg mer házasodni vagyon nélkül is, ha dologtalan nagy igényű feleséget kap, de az jó érzésű, leveti minden hibáját, mert az ilyen férfi nevelés és jóvá teszi a szülők hibáját.

S azok a szegény lányok pedig, akik nem tudnak férjhez menni, ha úgy vannak nevelve mint fenn irtam, nem fognak selyem viganókra keresni, hanem családfenntartó hiányában kenyeret keresnek, vagy szükségből munkát tartják fenn.

A jól nevelt fiúnak tetszeni fog a jól nevelt lány még ha karton szoknyácskát visel és feleségül, élettársul meri venni.

Azért asszonyok hadjátok a magasabb s tartásúkat meg magatoknak a legszebb jogot: a feleség, a társ, az anya, a gyermeknevelés szent és szép jogát!

Az apostolok pedig ha már férjhez mentek, nézzenek szét otthon, van-e még reájok szükség, ha nem mentek férjhez, próbálják meg — hátha még lehet!

Kedves szerkesztő ur! Ujat nem mondtam, tudja érzi mindenki, hogy így kellene lenni. És miért ne lehetne így. Irjon szép kedves tollal a cél érdekében, értessek meg szegény félrevezetett asszony néppel, vissza, míg nem késő!

M. J. n.

Öngyilkosság a csendőrlaktanyában.

Vasárnapi számunkban röviden megemlékeztünk róla, hogy Berekböszörményben nagy tűzvész pusztított, mely hét gazdának a házáat hamvasztotta el. A kár igen jelentékeny, mert a károsultak csaknem mindenüket elvesztették. Mint a vizsgálat kiderítette, a tűz gyújtogatásnak az eredménye.

Az esetnek emberélet áldozata is van, sőt ebből kifolyólag polgárok és csendőrök ellen szigorú vizsgálat indult meg.

Az esetről tudósítónk a következőket telefonálja.

Szombaton éjjel Berekböszörmény közönységét egyszerre nagy tűzjárma verte fel. Molnár János főbírónak háza gyuladt ki s a nagy szél következtében csakhamar egy lángtenger lett az épület. Az épület három helyről gyuladt ki, a miből kétségtelenül meg lehetett állapítani, hogy gyújtogatás esete forog fenn. A község bírója azonnal jelentést tett erről a mezőkeresetségi csendőrségnek, mely azonnal kiküldte az őrsöt Berekböszörménybe. A csendőrség megkezdte a nyomozást.

A lakosság minden erejét összpontosítva azon igyekezett, hogy a nagy szélviharban mindinkább terjedő tűznek utját szegje. Hiába való volt minden erőfeszítés a lakosságnak, a tűz a szélirányában levő házak közül hetet elpusztított. Elpusztult Fülöp József, Pál János, Székely Sándor, Nagy Ferencz, Vad Lajos és Molnár János háza. A tüzet csak késő éjjel tudták lokalizálni.

Ameddig a lakosság kétségbeesetten védekezett a veszedelmes elemmel szemben, addig volt egy ember, a ki a tűz körül álldogált, de nem dolgozott. A csendőrségnek nagyon gyanus volt az ember és azonnal le is tartóztatta. A gyanus embert Nyiri Gáspárnak hívták, 42 éves berekböszörményi lakos.

A tartóztatott ember viselkedéséből arra

beté... berrel... tetni, hogy piomanikus emberrel... Polga a hatóságnak. A csendőrség... Nem engedte félrevezettetni magát és tovább... Ennek során megállapította a csendőrség, hogy Nyiri csak szülei a piromániát, de tulajdonképpen csak eszköz két jómódu gazda kezében. Ez a két jómódu gazda ellensége a bírónak és ezek biztatták fel Nyirit, hogy gyujtsa fel a bírót. A csendőrség a két gazdát letartóztatta, a mi nagy feltűnést keltett a községben.

A csendőrök Nyirit a két gazdával együtt Mezőkeresztesre vitték és ott hallgatták ki. A két gazda vallomása után Nyiri látszólag nagyon megtört s leverten járkált a csendőrség udvarán, természetesen felügyelet alatt. Tegnap délután Nyiri a mikor az advaron sétált, megkérte a reávigyázó csendőrt, hogy engedje meg neki, hogy bemehessen az udvaron levő egyik kamarába. A csendőr mit sem sejtett s beengedte Nyirit.

Nyiri feltűnő hosszú ideig volt a kamarában s ez gyanus lett a csendőr előtt, aki kinyitotta a kamara ajtaját. A kamarába megrémülve látta a csendőr, hogy Nyiri felakasztotta magát és meghalt.

A csendőr jelentést tett az őrmesternek, a ki levágta a hullát és az esetről jelentést tett a nagyváradai csendőrszárnyparancsnokságnak. Mivel az a látszat forog fenn, hogy Nyiri az öngyilkosságot a csendőrök mulasztása folytán követte el, Sebeszta Ottokár százados Dalmi József csendőrhadnagyot küldte ki Mezőkeresztesre a vizsgálat foganatosítása végett.

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató.

Április 14. Kath. Kőr záróünnepélye a püspöki palota disztermében d. u. 5 órakor.

Április 18. A Biharmegyei Közművelődési Egyesület közgyűlése d. e. 11 órakor.

* **Nagyszombat.** A mai napon veszik kezdetüket a róm. kath. templomokban a tulajdonképeni nagyheti ájtatosságok. Délután a templomokban Jeremiás siralmait éneklék az u. n. zörgő vecsernyék alatt. A templomban az Ődvizítő és tanítványok jelképezésére a lamentációk alatt egyenkint oltják el a 12 gyertyát és a 13 ik marad égve, jelképeül annak, hogy az olajfák hegyén miként hagyták el a Megváltót a tanítványai.

* **Gyászrovat.** A nagyváradai gör. kath. káptalannak egyik legrégebbi tagja Vela Pál apát-kanonok folyó hó 4 én életének 79 ik, papságának 51 ik évében meghalt. Az elhunyt fiatal korában a püspöki udvarban volt alkalmazva, majd a finevelő intézetbe került, hol vicerector és tanár volt s 30 esztendővel ezelőtt lett kinevezve kanonoknak. Temetése tegnap délután ment végbe. A temetést, melyen részt vettek Fetszer Antal felsz. püspök, Glac Antal főispán, Rimler Károly polgármester stb. Nyes Mózes kanonok végezte.

Bodó Bertalan biharmegyei birtokost és családját újabb gyász eset érte. Még alig száradtak fel a könnyek, még alig csillapult a család fájdalma a szerető hitves és a jó anyáért, már újabb súlyos veszteség sújtotta a bánatos családot. Nehány hónappal ezelőtt hunyt el Bodó Bertalan neje, ma már az alig 20 éves Bodó Ilonka hült tetemeit helyezik az édes anya hamvai mellé. A fiatal lány Kolozsvárott hunyt el s Nagyváradra szállítják. A temetés ma, április 7 én délelőtt 11 órakor lesz a nagyváradai vasútállomástól az olasz-temetőbe.

Az Abbáziban elhunyt József m. kir. zázados hű... tegnap sz... Nagyváradra. A temetés ma, szerdán, április 7-én d. e. 11 órakor lesz a Szilágyi Dezső-utca 11. sz. háztól. A nagyváradai 4. honvéd gyalogezred tisztikara külön gyászjelentést adott ki a haláleset alkalmából.

* **Ahol nem fizetik a tanítót.** Papp György a karaszói görög keleti iskola tanítója már két ízben tett panaszt amiatt, hogy a folyó évben még egy krajcár fizetést sem kapott. Tanító megélhetési viszonyai e miatt igen siralmas állapotba jutottak. Tegnap Glac Antal főispánhoz intézett újabb panaszt a tanító és kéri, hogy a fizetésének kiutalása iránt intézkedjenek. A tanító e panaszában bejelenti, hogy az esetben, ha a tanítói fizetését még ezúttal sem kapja meg, akkor lemond az állásáról és más módon keresi meg a kenyerét.

* **Ünnepély a Kereskedelmi iskolában.** A nagyváradai Felső Kereskedelmi iskola Széchenyi önképző köre folyó hó 14-én d. u. 3 órakor fogja megtartani a »Kereskedelmi Csaladok« disztermében az 1848-iki törvények szentesítésének évfordulóját. Az ünnepség sorrendje a következő: Hymnusz, éneklés az ifjúság énekkara. Elnöki megnyitó. Tartja: Kats Rezső ifjúsági elnök. »Az ifjú Magyarország« Bartók Lajostól. Szavalja: Sztankeovits József k. o. t. Ünnepi beszéd. Tartja: Rács Andor f. o. t. »Erdős hit« Ábrányi Emiltől. Szavalja: Horváth Miklós a. o. t. »Kákózi-induló« Farkas Imrétől. Szavalja: Steindach Ernő f. o. t. »Szózat« éneklés az ifjúsági énekkar. Az érdeklődőket szívesen látja és ez uton hívja meg az ifjúság.

* **Elvesztett szelvények.** A biharmegyei kereskedelmi termény és hitelbank képviselőtében Róna Armin cégvezető bejelentette, hogy tegnap délelőtt fél 11 órakor Radó Antal nevű gyakornok a beváltás végett reábizott és a Magyar Általános hitelbankba vinni szándékolta 122 drb szelvényt utközben elveszítette. A szelvények, melyek a Radónál levő borítékából estek ki, a következők: 10 drb 2557—66 számú Magyar pénzügyintézetek központi hitelbank 1908 évi szelvénye, 20 drb 78001—10, 183036—40, 85856—70 számú Magyar Jelszó hitelbank 1908 évi szelvénye, 30 drb 1407, 1049—57, 1881—90, 688—90, 635—7, 687 számú Pesti magyar kereskedelmi bank 4 % os kötvény szelvénye, 10 drb Belvárosi takarékpénztári 1908 évi osztalék szelvény 2 drb szerb sorsjegy szelvény, 1 drb egységes járadék szelvény, 5 drb Központi kereskedelmi és iparbank szelvény és 34 drb. Tisza sorsjegy szelvény összesen 3500—700 korona értékben. Ugy a károsult pénzügyintézet, mint a rendőrség haladéktalanul értesítette a helybeli és budapesti pénzügyintézeteket, azzal, hogy azt, aki beváltás végett jelentkeznek ezen szelvényekkel adják át a rendőrségnek. Ezuton is figyelmeztetik a megtalálót, hogy a szelvényeket haladéktalanul szolgáltatassa be a rendőrséghez, ahol jutalmat kap, ha pedig magánál tartja, büntetendő cselekményt követ el.

* **Élet a Félix-fürdőben.** Európa legkedveltebb kúrájú természetes hévíz fürdője a Félix-gyógyfürdő, igen élénk látogatottságnak örvend, nemcsak a gyógyulást keresők, hanem a szórakozást és üdülést óhajtók részéről is. 50 C hőfoku vize meglepő gyógyhatásánál fogva a legjobban ajánlható. 200 holdas remek parkja gondosított sétautakkal, állandó cigányzene, tennispálya a vendégek legkényesebb igényeit minden tekintetben kielégítik.

Az állandó vendégek közül jelenleg a következők tartózkodnak kint a Fürdőtelepen: Dr Mészöly Isváné jár. bír. neje Bács-Topolya, Komlóssy Miklós földbirt. Debreczen, Hasics Endre tak. pénz. pénztárnok Mezőtur, Madarász Imre ref. lelkész és fia Karczag, Eglisz János tőrésztelép tulajdonos Kövesliget (Mármarosm.), Székelyhidy Károly körjegyző és Családja Cséffa, Feldmann József kávéház tulaj. Újpest, Ajaky János gör. kath. lelkész Doz mahida, Popovics Sándor jegyző Ókrós, Bonda

Miklós építész Nagykároly, Wirth Endre bank hiv. Budapest, Nagy József földbirt. Szatmár, Supkény Mihály földbirt. Szemplak, Kiss Zsigmond gazdálkodó, Kiszántó.

* **Névváltoztatás.** Grosz Zsigmond 37. ezredbeli őrmester a saját és kiskorú István, Lára, Irén és Erzsébet gyermekeinek vezetéknéve: Nagy-ra változtatta.

* **Postaügynökség Pápmezőn.** Az ideiglenesen megszüntetett pápmezői postaügynökség Pápmező elnevezéssel 1909 évi április hó 11-én újból életbe lép. Ezen postaügynökség hatásköre megegyezik a többivel.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Szerda: Hivatalnok urak.
Csütörtök: Cigánybáró.
Péntek szünet.
Szombat szünet.
Vasárnap délután: János vitéz; este Erdész-leány.
Hétfő délután: Atalanta; este: Tatárjárás.

Igazságszolgáltatás.

§ **Elgázolt vasuti munkás.** A múlt évi március 28-án Nagyvárád és Fogyivásárhely között egy tolató mozdony elgázolt egy Koródi Sándor nevű csavarszorító munkást. A hatóság Kertész Ferenc mozdonyvezető ellen megindította a vizsgálatot s ennek folyamánként tegnap a törvényszék meghozta határozatát. A tegnapi tárgyaláson igen sok tanút hallgattak ki, köztük Tolnay Miklós tüzérségi főnököt arra vonatkozólag, hogy a mozdonyvezető hibás és követelt-e el mulasztást. A tanúk egyhangúan azt vallották, hogy a mozdonyvezető a mozdony elindulásakor hosszasan sipolt s menetközben a pályatestet figyelte is. Koródi Sándor pedig úgy ült a sínparon, hogy őt a tolató mozdonyról egyáltalán nem lehetett megvárni. Ezt Tolnay is megerősítette. A törvényszék Csulyok Béla dr. elnöklété alatt hozott határozatot, melylyel a mozdonyvezetőt felmentette a vád alól.

TÁVIRATOK.

Botrány a szerb felségárulási pör tárgyalásán.

Zágráb, április 6. A nagy szerb felségárulási per tárgyalásán tegnap botrány történt. Tárgyalás alatt a vádlottak szóval megsértették az ügyészt, mire a tárgyalást felfüggesztették. A törvényszék a vádlottakat egy napi egyes börtönre és két napi böjtire ítélte.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői

— Délután 4 órakor. —

Budapest, április 4		
Buza május	50 kilogrammonként	11.80
Buza okt.	—	10.38
Rozs okt.	—	8.96
Zab májusra	—	—
Zab okt.	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.85
Tengeri jul.	—	6.89

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, április 4.

Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámitoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közuti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok

A budapesti áru- és értéktözsde 1909. április 4

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	240.—	—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	95.50	—
Osztrák járadék papírban	—	186.—
Osztrák járadék ezüstben	—	145.—
Osztrák járadék aranyban	—	97.25
Osztrák korona járadék	—	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	—	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	—	197.50
Magyar hitelbank-részvény	—	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	—	730.—
Magyar hitelrészvény	—	748.—
London vista	—	631.50
Páris vista	—	689.50
20 márkás arany	—	23.51
20 frankos (Napoleon)	—	19.02
Német birodalmi márka	—	117.96
Magyar nyereséjű sorsjegy kölcsön	93.50	—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	94.50	—

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Írta: Faragó Béla.

(Folytatás.)

23

Abban azonban megegyeztek, hogy a herceget keresik még pedig hangversenyezve. A rektor zongorázik Móni bácsi megtanul kótát forgatni és Stanci néni szedi a belépti díjat. Mindnyájan megtanulnak franciául, angliusul, németül, kivéve a rektort, aki elég jól tud diákol.

Előszedték a kalendáriumot.

Melyik herceg lehetett az? Láncos lobogós, mindnek felesége van, csak egyről sült ki, hogy özvegy. — No ezt kikerítjük rektor uram.

— Tekintetes szomszéd ur, jó volna megkeríteni a hercegek portréját.

— Azt mondom, jó. Most nem tud jönni valami képviselő asszony. Pedig néha annyi van, mint júniusban uton-utfélen cseresznye-mag.

— Hát ha alakoskodott? Milyen volt Ilona kisasszony?

— Szép volt, nagyon szép volt, hogyne? Hiszen ha valaki báró, gróf, herceg már akkor is szép, hát ha főherceg.

A véletlen segélyekre jött Ünnepegy Páráséknak. Egy nagyon elegánsan öltözött úri-asszony fordult be a kapun.

— Finom úri dáma! — jegyzé meg Móni ur.

— Az ám, gesztenyeszínű lányka van, mint a görbői grófnőknak, — folytatta a vizsgálatot Stanci néni.

— Kalapja egészen jágeros. Ugyan mire vadászik a tekintetes asszony?

— Ejnye, de rossz nyelve van rektor urnak; vigyázzon, mert tudja, hogy megtaláltam a bajuszom, azután nem veszem el többet.

Ezt a nyilatkozatát Stanci néninek rögtön az idegenő megszólalása követé.

A szolgálóhoz intézte szavait:

— Kérem alásan szép kegyedet. Jelentsen be 6 nagyságaiknál.

A szolgáló megtette a jelentést.

— Valaki van itt, egy asszonyság, bejöhete tekintetes asszony?

— Legyen szerencsénk.

Az idegenő belebegett.

— Bocsánatot kérek, hogy magam mutatom be magam. Más nem lévén, kénytelen vagyok az etiquette törvényszékétől ezt a fölmentvényt kérni. Nevem Kelenföldi Anasztázia.

— Nagyon örülünk, tessék helyet foglalni.

Anasztázia helyet foglalt, látyolát fölére lebbentette, kibontotta széles legyezőjét, melyen két betű volt festve s a két betű felett grófi korona. A legyezőn fehér betűkkel minden egyes nyelven versek, német, török, zsidó, japán betűkkel és egyiptomi kopt írással. A legyező mögé elrejtette arcát. Fokonkint akarta magát bemutatni, csak homlokát és szeméit lehetett látni.

— A képzőművészet terjesztését tüstem ki honleányi pályám életcéljául.

— Nagyon szép... (Ezt Móni bácsi köhögte.)

Az idegen negélyezett dallamos hangon folytatá:

— E célom itt bajosan érhetném el, ha a község legtisztelietreméltóbb családjánál nem teszem tiszteletem.

— Köszönjük. (Ezt már Stanci néni mondta és úgy állt Móni bácsi elé, hogy a kis embert nem lehetett látni.)

— Végtelen boldogság az reám nézve, ha rögzös pályámon, hol rózsám nem terem, engem hivatásomnak áldozatát, a halhatatlanná tevés ügynökét, a népszerűség apostolát, terjesztőjét, nemes tiszteletreméltó előkelő emberek szívesen fogadnak Önök, kik életüket, a családi tűzhelynél boldogan éltek, nem értik, mi ez tövises pálya vándornőjére nézve.

Az idegen nő szeméibe könnyek tolokodtak.

— Tessék letenni a kalapot!

Stanci néni segített a kalapot levenni. Anasztázia asszonyság legyezőjét úgy tartotta, hogy 75 fok szögletben hajló orrát már látni lehetett.

— Köszönöm, hogy éltem viharos tengeren egy kis óázra akadtam. Hánykódó sajkám ritkán lel révparrtra. Ellenkező szelek verik szikláról sziklára. Oh nemes barátaim, az özvegy sorsa, a száműzött sorsa. Ha özvegy lennék, de egy semmi embernek tett esküm áldozata vagyok s ez a földterhe még ma is él. (A legyező egészen a nyakig esett le.) Jó politika a nőknek mikor egyszerre akarnak rokonszenvesek lenni.

— Tessék lehuzni a keztyűcskét is. Lesz szerencsénk ebédre is.

— Tehát nem itélnék el, nem üznek el; köszönöm... Hangos zokogásba tört ki s az egész társaság vele sirt, még a rektor is.

Stanci néni elérékenyülten nyomkodta kötétyét szeméhez s szakadozottan mondá:

— Rektor urhoz is lesz szerencsénk.

— Rézszerűl a szerencse — sóhajtá háromnegyed búcsuzató hangon a rektor.

— A köpenykét miért nem méltóztatik lehuzni?

— Oh anyám, anyám! Milyen jó. Nekem nem volt soha anyám, nem vagyok olyan boldog, mint ez a lilium termetű tündérkirályné, kinek méltó kedvese csak király lehetne!

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKIOS GYULA.

Közgazdasági Bank Részv.-társ.
Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.

Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

Betétek után tiszta

5%

kamatot fizet.

Alapított 1890.

C. P. a legelőkelőbb mellfűző gyár Párisban. Egyedül képviselője Magyarországon

Rosenzweig Róza

Nagyvárad, — Telefon 632. — Rákóczi. ut 3

Belépési felhívás
a 6-ik évtársulatba.

A Belvárosi Takarékpénztár kebelében alakult **Belvárosi Takarékos és Hitelszövetkezet** minden év január és

július elsején egy-egy három évig tartó új évtársulatot nyit. Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket s minden üzletrész után hetenként 20 fillér fizetendő, melynek összege a három év elteltével a felmeüendő haszonnal együtt fog az üzletrészeseknek visszafizettetni.

A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani s a tagok hiteligenyeit kielégíteni. Szövetkezetünk tehát amellett, hogy a takarékoság ügyét szolgálja tagjainak betéteik négyötödrésze erejéig kölcsönt is nyújt.

Vidéki tagok a heti befizetéseiket befizetési lapok útján teljesíthetik.

Felvételidő üzletrészenként 10 fillér s az első betét befizetésekor mindenki megkapja a saját nevére kiállított betéti könyvecskéjét.

Szövetkezetünk igen tisztelt tagjait, valamint mindazokat, kik szövetkezetünk tagjai óhajtanak lenni felkérjük, hogy a felvétel iránt intézeti helyiségünkben (Rákóczi ut, Barts—Óvári palota) bármikor jelentkezni sziveskedjenek.

A Belvárosi Takarékos és Hitelszövetkezet Igazgatósága.

TÖRLESZTÉSÉS JELZÁLOGKÖLCSÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi visszafizetésre

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozású kölcsönöket konvertál a Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéréseknél telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv beküldése szükségeltetik.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám.

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutanyos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfeljelek,

számlák, falragaszok,
bál meghívók,
táncrendek, étlapok,
naptárak,
palackfeliratok,
névjegyek,

gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Üvegfestészet, edzési műterem, üvegcsiszolóda
és tükörgyártó telep.

Neumann Károly

Nagyvárad, Teleki-u. 11.

a Kereskedelmi és Iparkamara palotájában.

Művészi kivitelű templomablakok
tervezése és készítése, üvegedzés, arany-
nyal és ezüsttel is.

Dízüvegezés, címerfestészet.
Üvegcsiszolás, rézfoglalatok, modern
kirakat és kivébbi berendezések.

Tükörborítások, pecsétes régi tükrök
ujraöntése.

Árjegyzék, tervrajzok díjmentesen.

Bor eladás.

Az érdeklődők szíves tudomására hozzuk,
hogy miként már mult évben tettük, saját
termésű ismételve lehuzott boraink el-
adását megkezdtük. Eladó 1907. évi rizling
és csemege bor, valamint 1908. évi riz-
ling, csemege és vegyes-asztali bor még
pedig akár egészben, akár 50 litert meg-
hatadó részletekben.

Das Echerolles Kruspár Sander és Gilbert.

Kapuczinus-u'ca 20.

:: Impregnált ::

gazdasági magvak

a m. kir. vetőmagvizs-
gáló állomás ólomzárjá-
val ellátva minden zsák.

Legmagasabb csira ké-
pesség és aranka men-
tességről szavatolunk.

Mauthner-féle

Vetemény magvak.

Virág magvak, — pázsit mag

Mezei János és Társánál

Nagyvárad, Szt. László-tér.

:: Nagyvárad Takarékpénztár épület. ::

Telephon: 249. szám.

MAGYAR BANK

részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota.

Üzletfeleink érdekében egy nagyobb fővárosi
jelzálogbankkal állandó összeköttetésbe lépven,
abban a helyzetben vagyunk, hogy

nagyváradai házakra,

továbbá Biharmegyében levő földbirtokokra
kedvező feltételek mellett

10, 20, 25, 40 vagy 50 éves

törlesztéses kölcsönöket
adhatunk.

Már bekebelezett 6 százalékos vagy ezt meg-
haladó kamatozású kölcsönöket

olcsóbb kamatu

törlesztéses kölcsönre bélyeg- és illetékmentesen
átválttatunk.

Mindennemű felvilágosítással intézetünk jel-
zálog osztálya készségesen szolgál.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

BELÉPÉSI FELHIVÁS.

A „MAGYAR TAKARÉKSZÖVETKEZET”

1909. évi július hó 1-én új évtársulatot
kezd, mely 1912. június hó végéig tart.

A szövetségbe tagul bárki beléphet, ha legalább egy üzletrészt jegyez,
vagyis legalább 20 fillér heti befizetésére kötelezi magát. A befizetett összeg
három év leteltével, kamat és nyereséggel együtt a résztvevőknek kész-
pénzben fizetteik vissza. Minden tag több üzletrészt jegyezhet.

A befizetési könyvecskék mindjárt a belépés alkalmával szolgáltatnak ki.

Vidéki tagok a befizetéseket posta cheque által teljesíthetik (portómentesen).
A szövetség célja a takarékoságot előmozdítani és tagjainak lehetővé tenni, hogy
szükség esetén gyorsan olcsó kölcsönhöz juthassanak, nemcsak a befizetett összeg
erejéig, hanem azon felül is. Most végződő évtársulatunk is igen szép eredménnyel
működik; tagjai a rendes takarékpénztári kamatlábnál jóval magasabb osztalékban
részesülnek.

A szövetség helyisége a Magyar Bank részvénytár-
saság I. emeleti üzlethelyiségében van, Nagyváradon,
(„Fekete Sas” bérpalota).

Jegyzések már a mai naptól kezdve elfogadtatnak, melynek mielőbbi
eszközlésére felkérjük a szövetséget t. tagjait, valamint az újonnan belépni szán-
dezőket.

Nagyvárad, 1909. március havában.

A „Magyar Takarékszövetkezet” igazgatósága:

Dr. Adorján Emil

Lukách Géza, elnök.

Darvassy Lajos

Köszeghy József

Sziládky Ernő

Dr. Kurländer Ede.